

Wat als je je verkrachter in de supermarkt tegenkomt?

TONEEL JOUMAN FATTAL



Jouman Fattal debuteert morgen als regisseur bij Toneelgroep Maastricht met de door Timen Jan Veenstra geschreven voorstelling *Schuld*.

© BJORN FRINS

Door Ronald Colée

Ze was vorige week nog in de race voor een Gouden Kalf als actrice in ANNE+, maar morgen maakt Jouman Fattal (30) haar debuut als regisseur bij Toneelgroep Maastricht met de voorstelling 'Schuld', over een Yezidisch slachtoffer van IS. „We hoefden de heftigheid niet te bedenken. Absurd als je daarbij stilstaat.”

MAASTRICHT - Er zit geen pauze in de voorstelling, dus dan kunnen de mensen ook niet opstappen.” Jouman Fattal lacht. Maar ze beseft dat ze met haar door Timen Jan Veenstra geschreven regiedebuut *Schuld* een heftig en zwaar onderwerp aansnijdt. Het verhaal van Aryán, een Yezidische vrouw die naar Nederland is gevlucht nadat ze als slavin heeft vastgezetten bij IS. In Nederland stuit ze op haar verkrachter, de IS-strijder Sulejman, in de supermarkt. In flashbacks komt het publiek erachter wat er met Aryán is

gebeurd vanaf het moment dat ze gevangen werd genomen tot aan haar ontsnapping.

Ja, dat is heftige materie. Te heftig? Nee, want Hamlet, King Lear en Macbeth zijn ook zware kost.

Jouman Fattal, toneelregisseur

„Dit is in Duitsland dus echt gebeurd. Dat een slachtoffer van IS haar verkrachter in de supermarkt tegen het lijf liep. Maar het is slechts een van de vele gruwelijkheden die tijdens onze research aan het licht zijn gekomen. Gruwelijkheden van een onverteld verhaal: dat van de Yezidi's in Irak. Ik ben zelf Syrisch, dus ik weet een beetje hoe het Midden-Oosten in elkaar steekt. Maar het verhaal achter de Yezidi's en de genocide van 2014, daar had ik geen weet van. Omdat dit soort verhalen vaak vanuit het perspectief van de daders verteld wordt (hoe heeft het zover kunnen komen?), en niet vanuit de slachtoffers (wat is hen aangedaan?)” Cynisch: „Dit zijn de mensen die op het laatste moment afgebeeld worden door talkshows omdat hun verhaal niet boeiend genoeg is.”

Drijfveren

Laat dit nou nét een van haar drijfveren als regisseuse zijn: onderbelichte verhalen vertellen. „We waren het script al aan het schrijven toen het toneelstuk over Laura H. uitkwam. Dat zorgde voor veel commotie onder de Yezidi's, omdat hier ook heel veel begrip voor IS-strijders in voorkwam, maar er nauwelijks gerept werd over wat ze hadden aangericht. Dat sterkte ons alleen maar meer in de gedachte om dit verhaal op een zo eerlijk en integer mogelijke manier te vertellen.”

Zelfstandig regiedebuut

Ze zegt het maar voor alle duidelijkheid: dit verhaal gaat niet louter over de strijd van en tegen IS, maar over elke oorlog en wat die met mensen doet. Over hoe het is om met een posttraumatische stressstoornis te kampen. Of het mogelijk is om een trauma een plek te geven en hoe wij daar in Nederland mee

omgaan. Hoe leef je bijvoorbeeld als slachtoffer verder? „Ja, dat is heftige materie. Te heftig? Nee, want *Hamlet*, *King Lear* en *Macbeth* zijn ook zware kost. Let wel: voor mensen als Aryán is dit hun leven. We hebben geen heftigheid hoeven bedenken. Absurd als je daarbij stilstaat, al dat leed in de wereld. Daarom wil ik met deze voorstelling ook de kracht die in deze vrouwen schuilt eren.”

Mijn onderbuikgevoel woorden geven, was voor mij de leukste uitdaging.

Jouman Fattal, toneelregisseur

Voor de dertigjarige wordt dit haar regiedebuut nadat ze zich twee jaar geleden als regisseur aansloot bij Toneelgroep Maastricht. „Servé Hermans en Michel Sluysmans waren eigenlijk op zoek naar vrouwelijke schrijvers. Ze wilden Toneelgroep Maastricht vrouwelijker maken en vroegen of ik nog tips voor ze had. Ik had een heel lijstje, maar vroeg hen: ‘Hebben jullie ook gedacht aan een vrouwelijke regisseur? Anders bied ik me aan.’ Een week later werd ik gebeld. Ze durfden het wel aan.”

Wat ze alle drie gemeen hebben, is hun liefde voor producties waarin de mens centraal staat, al neigt ze zelf wat meer naar politiek theater. „Dat is niet helemaal Servés en Michels ding. Toch hadden we direct mooie gesprekken over het makerschap en boden ze meteen hun hulp aan, mocht ik die nodig hebben.”

Onderbuikgevoel

Fattal spreek van een heel leerzaam avontuur dat op 24 augustus begon. „Voor werken met acteurs was ik niet zo bang, maar om een groep van twintig personen te managen, te informeren en alles te stroomlijnen, dat was wel een uitdaging. Je moet als regisseur een heel duidelijk beeld voor ogen hebben en dat ook kunnen overbrengen. Want als een decor vaag is of een lichtontwerper niet weet wat hij moet doen, komt een stuk niet uit de verf. Lastig als je, zoals ik, voor een belangrijk deel vanuit je intuïtie werkt. ‘Dat licht moet zó, vraag me

ook niet waarom'. Dat onderbuikgevoel woorden geven, was voor mij de leukste uitdaging. Daarnaast krijg je natuurlijk met allerlei verschillende karakters te maken. Hoe ga je daarmee om?"

De voorstelling wordt gespeeld door vier vrouwen, die in totaal tussen de tien en vijftien personages voor hun rekening nemen: van IS-strijder tot talkshowhost en van de beste vriendin van het slachtoffer tot de moeder. „Alleen actrice Gonca Karasu speelt als Aryán maar één karakter. Als een soort ijkpunt.”

Kleine gebaren

De grote vraag is of het publiek het kan volgen als een en dezelfde actrice meerdere rollen voor haar rekening neemt, of dat het hierdoor de draad kwijtraakt. „Om die reden waren de twee openbare repetities met publiek fijn. Want daaruit bleek dat deze mensen al heel snel aan de acteurs konden zien in welke hoedanigheid ze het toneel opkwamen. Zonder dat daar allemaal aparte kostuums voor nodig waren. Kleine gebaren als de gevouwen handen van de moeder en de handen in de zakken bij de beste vriendin bleken al genoeg.” Een andere uitdaging was hoe je zo'n zwaar stuk verteerbaar maakt. Met andere woorden: hoe laat je zwaardere onderwerpen balanceren tegenover lichtere? „Schrijver Timen Jan Veenstra heeft gekozen voor de vorm van een Griekse tragedie, met een koor tussen de bedrijven door dat zaken reflecteert. Behalve een tragedie is *Schuld* een liefdevolle en warme voorstelling en bevat het stuk ook meerdere satirische scènes. Dus er zitten genoeg momenten in de voorstelling om op adem te komen en niet halverwege op te stappen.”

En weer klinkt haar lach door de ruimte. „Ik ben echt benieuwd hoe het publiek deze voorstelling gaat voelen en ervaren.”

'Schuld' is van 6 tot en met 16 oktober te zien in de Bordenhal in Maastricht. Daarna trekt de voorstelling tot en met 26 november het land in en is ze tussendoor ook nog in Panningen (22-10), Roermond (28-10), Heerlen (3-11), Sittard (10-11) en Venlo (15-11) te bezoeken. Kijk voor meer informatie en kaartverkoop op www.toneelgroepmaastricht.nl.